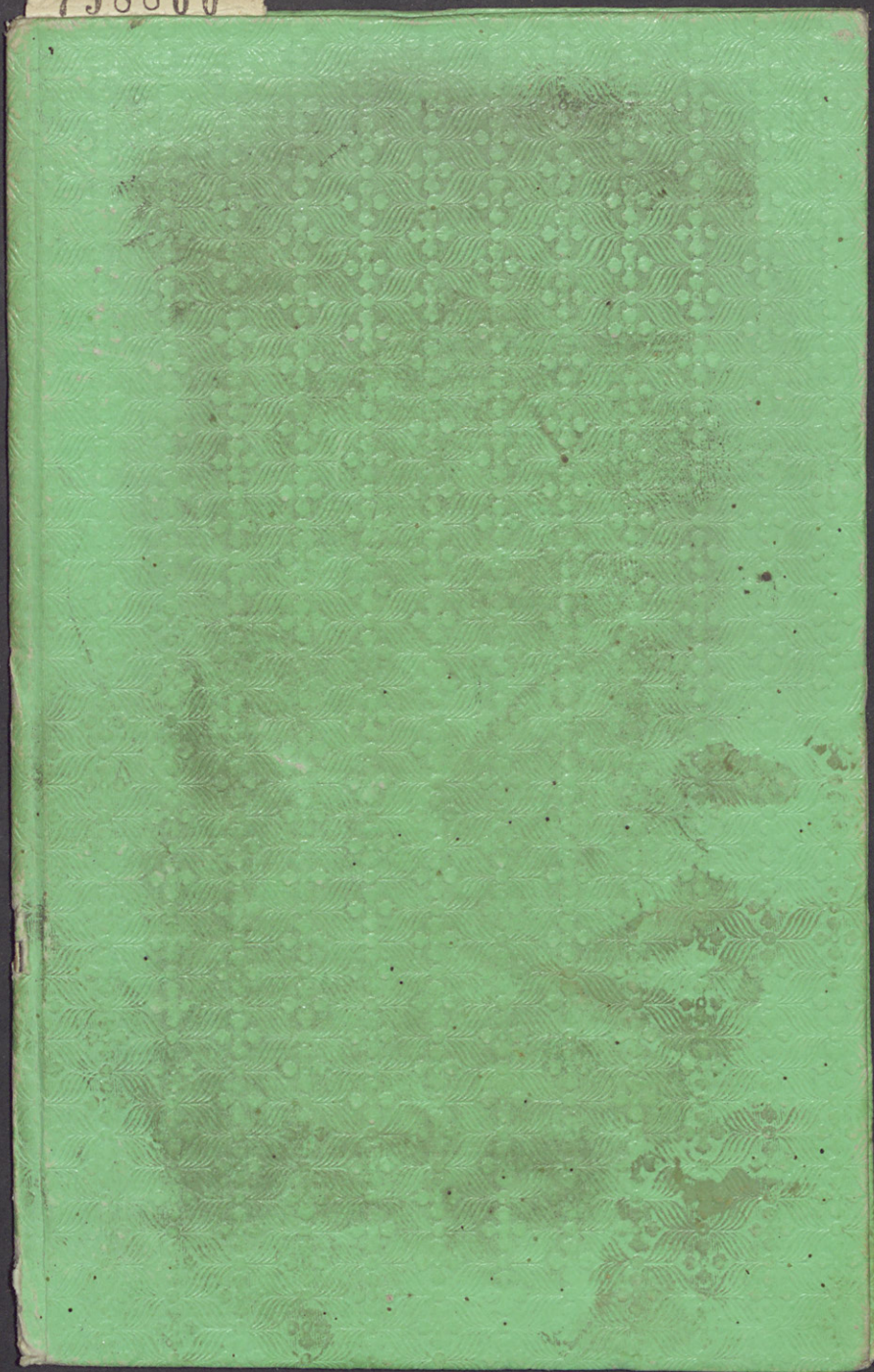
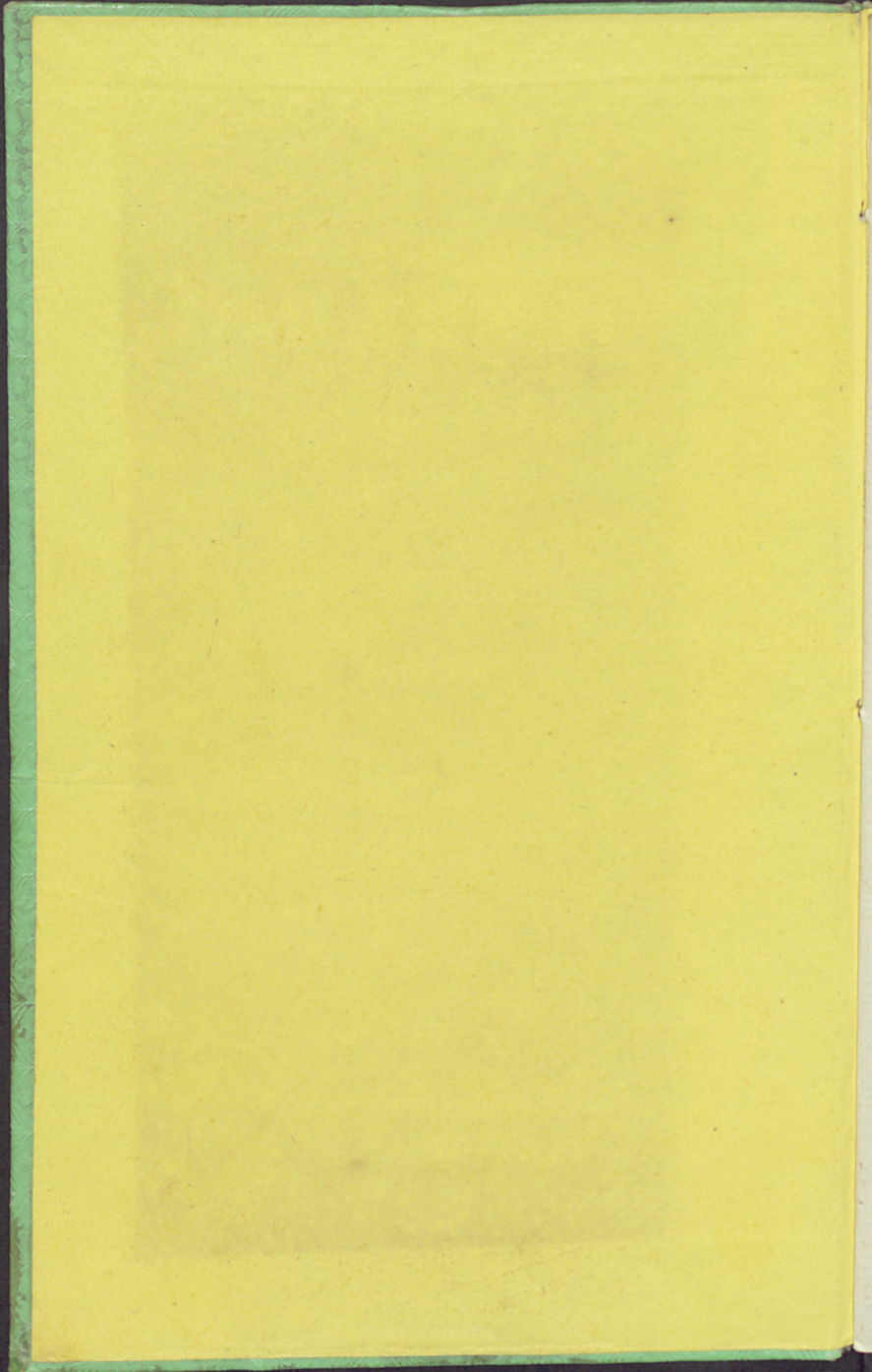

758860

RÖVÍD OKTATÁS

A'

CHOLERÁRÓL.

IRTA

HÁISZLER GYÖRGY.

VESZPRÉMBEN,
Számmer Alajos' betűivel 1851.

Pauperes evangelizantur.

Math. 11. v. 5.

A' CHOLERÁRÓL.

Minő rémulést, minő rendetlen félelmet okoz Hazánkban a' Cholera! Vallyon mitsoda Isten Ostora ez?

Felelet. A' Cholera egy nagyon veszedelmes, gonosz nyavala, melly az embert igen hamar kivégzi a' világból.

Hát ez ellen nints oltalom, nints segítség?

Fel. Van, igen is van, tsak fogadd el?

Édes örömet, tsak tudnám, mitől óijam magamat, 's mit tselekedjek?

Fel. Elmondom, mitől óijad magadat, 's mit tselekedjél, tsak vigyázz:

1-szor a' *Levegőre*, 2-szor a' *tisztaságra*, 3-szor az *életmódra nézve*.

Mire vigyázzak a' *Levegőre nézve*?

Fel. Hogy tiszta *Levegőben* lakjál. — Ezt eléred:

a) Ha egy hajlékban, kivált kitsiny, alacsony, nedves szobában kevesen háltok.

b) Ha reggel, és délkor lakhelyedet kiszellőzteted, és jó idővel az ajtót, ablakokat tovább nyitva hagyod.

c) Ha gyalog fenyőfából szijátsokat faragsz, azokat megszárogatod, és naponkint kétszer, tudniillik: reggel, és estve meggyújtván annak lángjával lakhelyedet megjárrod. — Az etzetgöz is felette jó, de nem tüzes vasra, vagy lapitz-

*

kára, hanem csak meleg köre, vagy téglára öntve, hogy az etzet meg ne égjen. — A' lakhelyedet is néha nyers etzettel meglotsolhatod.

Ezt a' *Levegőre* nézve értettem, fogadom meg is tartom, de

Mit értsek a' *tisztaság* által?

Fel. A' *tisztaság* által értsed először, hogy lakhelyedet tisztán tartsd, annak ideibe kisöpörd, semmi ollyast benn meg ne szenvedgy, melly kipárlásával a' levegőt megrontsa. Értem itt a' baromfiakat, kutyákat, matskákat, úgy szinte a' korompért, 's egyéb zöldségeket, — értem a' nedves ruhák' felaggatását is.

2-szor Értsed a' *tisztaság* által testednek többszöri megmosását: márts ruhát langyos etzetes vízbe, 's azzal mosd meg reggelenként testedet; nagyon jól tselekszel, ha estve is megteszed. — Ha nagyon alkalmatosságod, fürödj meg folyóban, csak vigyázz, a' víz nagyon hideg ne legyen, de te is nagyon kihevült testel bele ne menny.

3-szor Értsed a' *tisztaság* által ruhádnak szellőztetését, és változtatását: végy gyakrabban tisztát, kivált ha nagyon kiizzadtál.

Jól van, — ezt is már tudom, de bezzeg mit értsek az *életmódról*?

Fel. Az *életmódról* kettőt érts: 1-szor a' *tested' fenntartását*; 2-szor az *elme*, és *lelki tsendességet*.

Szép Letzke! De mikor alig van mit rágítskállyak, hogy' kössem én magamat testem' rendes táplálásához?

Fel. Ne ijedgy meg; a' mód, mellyet néked nyujtok, igen együgyű, tőled kitelhető, azért csak halgasd meg, és fogadd el:

Első: *A' mértékletesség.* A' buja élet, a' felesleges jólakás, a' részegeskedés, ezek kedveztek még eddig leginkább a' Cholerának. — Ély következő mód szerint, és semmitől se tarts. Reggel, hogy valamit ne egyél, házodból ki ne menny. — Egy tsésze fokhagymával készült etzetes lév, avagy egy darab öszve aprított rutával meghintett jó sült rozs kenyér, és arra egy ital bor, legjobb fölöstöm. *) Egy kanálra való Kámforos pálinka négy kanál tiszta fris kut vizel vegyítve is, nem megvető, úgy szinte a' retek kenyérrel.

Délbe, amint egyébkor éltél, úgy ély, szokásodtól el ne állj; mert a' szokás' másittásával egyébkor is könnyen megbomlik az egészség, mennyivel inkább, a' mikor illetén halálos ellenség tör utánnad.

A' vatsorád legyen kiváltképp' mértékletes, ekkor gyomrodát meg ne terheljed. A' gyümmöltstől általlyában, de kivált a' nyers, éretlen, férgestül; úgy szinte az ugorkától őrizkedgy.

Hát mit igyam?

Fel. Tiszta, de nem felette hideg kut vizet, (a' folyók gyanúsak) ezt, ha nap közt szomjúhozol, idd etzettel keverve; ha borhoz szoktál, mértékletessen ha iszod, hidd el, nem árt, sőt nagyon használ.

'S így egy részben az *életmódot* is megtanultam volna már, tsak hadd halljam az *elme*, és *lelki tsendességet* tárgyázó oktatásodat is?

Nem úgy Barátom! tested' fenntartására még szükséges a' *mozgás*, és *nyugodalom*, azért

*) Ha Ruta füved nints, van üröm, van zsállya, van fenyő mag, válaszz ezekből, a' melyik tetszik.

ügy mérsékelj dolgaidat, hogy erősebb munkáid által okozandó mértékletlenebb kihevüléstől, és mód felett való bádgyadásoktól őrizkedj. — Ellenben a' szünetlen henyéléssel testedet el ne tunyítsd.

Mi a' hasznos tanúság a' *nyugodalomról*?

Fel. A' *nyugodalomról* az a' hasznos tanúság, hogy a' mértékletes vatsorád után nyugodjál el, hogy reggelre kelvén, ujj erővel munkádhoz láthass. — Azt is megjegyezd, hogy éjtzaka kinn a' szabad ég alatt ne hály; a' mit, ha éppen el nem kerülhetsz, melegen takaródjál; — Nints majd veszedelmesebb a' meghütesnél.

Már most következik az *elme*, és *lelki tsendesség*: — A' mértékletességnél, és az elme, és lelki tsendességnél nints a' Cholera ellen erősebb, 's bizodalmasabb Pajsunk. Félre tehát minden rendetlen elmebéli indulatokkal, félre a' haraggal, boszusággal, boszuálló igyekezettel, melly egy kebelünkbe rejtett kigyóhoz hasonló veszedelmes indulat; de kivált félre az ijedséggel, és rendetlen félelemmel; mert nints egy elmebéli indulat is, melly a' dögleletes mirigyét szaporábban belénk szöktesse az ijedség, és rendetlen félelemnél.

Mind e' szép oktatásokat köszönettel veszem, 's fogadom is, hogy pontig megtartom; de ha mind ezek mellett megtalálja szökni helységünket az a' gonosz Cholera, mi tévő legyek akkor?

Fel. Ha valaha, valóban most legszükségebb, hogy az eddig adott oktatásokat használd, 's a' mellett nem tsak az olyan beteget meg

ne látogasd, de még házat, és a' véle lévő embereket is kerülyed.

Ha házodból kimész, kevés kámforos pálinkát igyál, az orrodát, a' homlok' két szegeleteit, vagy is halántékaidat, a' fül töveket, és nyakadat fűszerszámos etzettel megmosogasd *), egynéhány szem fenyő magot rágitskály, utfélen a' szükségtelen társalkodásoktól, hijába való beszélgetésektől őrizkedgyél, dolgaidat végezvén, takarodgyál haza.

Az ebédedet kömény maggal, borsal, paprikával, gyömbérrel, fenyőmaggal, rozmaringgal, fokhagymával készítsd. Kitől kitellik, a' citromot, narantsot, sáfránt, szeretsen divót, fahéjat, vagy más efféle fűszerszámokat magától ne kéméllye.

Itt van helye ama' kemény feddésnek: magadat meg ne hűtsd; nyers, kivált éretlen gyümölcsöt, kukoritzát ne egyél.

Jól van, de ha mind e' mellett az őrizkedés mellett még is béüt az házomba?

Fel. Ha mind e' mellett az őrizkedés mellett még is béüt az házadba, ha nints helybe Seborvos, tüstént a' Lelki Atyának béjelentsd **),

*) Ezt az etzetet készítsd el magad: Végy fodormenthát, rozmaringot, rutát, zsályát, levendulát, mindenikből egy maréknyit, kálmus gyökeret, fokhagymát, szinte mindenikből fél latot, tedd üveg palatzkba, tölts reá négy itze erős etzetet, bédugaszolva hadd állyon 3—4 napig, ha lehet a' napon, akkor szürd ált ruhán jól kifatsarva, töltsd üveg palatzkba, vess bele másfél lat kámfort, 's jól bédugaszolva viseld gondját.

***) Kiis azonnal mennyen, mert a' hallasztás itt felette veszedelmes.

addig is, még a' Lelki Atya eljövend, a' beteget kimelegített ágyba lefektetvén *), melegen bétakartasd, egész testét, kiváltképp' meljét, szív, és gyomor körét, hasát, kezeit, és lábait gyalog fenyő maggal, és kámmal ált füstelt meleg posztó, vagy szür darabokkal, vagy flanellel szorgalmatosan dörgöltesd, itass vele mindigárt kezdettől több izben fodormenthából, zsályából, székfű virágból készült meleg herbathét.

Az alatt megérkezvén a' Lelki Atya. Ez kérdéskedései utánn találván a' betegben szédélést, nehéz, és fájó főt, a' gyomor, és szív körül szokatlan nyomást, égő fájdalmat, és öszve tekerést, (sokszor valóságos szívdobogással) szájszárodást, olthatatlan nagy szomjúságot, a' friss víz után való képtelen sóhajtásokat, (ama' gyomor körül lévő türethetetlen égetésnek valamenynyire való eloltására) okadásra hajló rettenetes erőlködéseket, valóságos okadásokat, és hasmenéseket **) magokat felváltó borzogatásokat, és héségeket. — Ezekből a' Lelki Atya tsak némelyeket is tapasztalván, ne várjon be, intem, még többeket, azonnal lásson segíteni.

Jaj! hát a' most számláltakon kívül vannak még több illetén irgalmatlan vendégek?

Fel. Vajha ne — De vannak, 's pedig borzasztóbbak; efélék a' has korgások, a' külső tagoknak (kezeknek, és láboknak) hirtelen elerőtlenedése, levertsége, remegése, és szederjes el-

*) Kő korsóba tölts forró vizet, dugaszold bé, 's azt hőmbőlgesd az ágyba. — Ruhába takart meleg téglával is megteheted.

**) A' mi elmégyén, tsupa nyálkás, savóhoz hasonló víz látszik lenni, — ritkán keveredi ☞ mi kevés epe közébe.

hülése, a' hideg veréjték, — a' szemek béésnek, eljegesülnek, a' görts, a' görtsös elmerevedés szakasztya nyomorútnak élete' fonalát.

De ugyan, e' nagy számból, mellyek a' leg-hívebb, legbizonyossabb tanúi e' rettenetes nyavalyának?

Fel. Az okadásra hajló erőlkedések, a' szörnyű okadások, és hasmenések, a' kevés, vagy éppen fenn akadtott vizelés, az olthatatlan nagy szomjúság, és a' hideg, fris viz utánn való sóhajtozások, a' görtsös elmerevedés, ezek e' rettenetes nyavalyának legfőbb, és leghívebb tanúi.

Rettenetes állapot! hát ezek az öldöklő vendégek mind egyszeribe rohannak az emberre?

Fel. Már mondám, hogy nem; hanem hol több, hol kevesebb jelenik meg közüllök, 's ezek is semmi renddel, — zavarodva rohannak az emberre; azért a' segítségül jött Lelki Atya, vagy Seborvos ne tétovázzék, ne várjon bé többeket; megelégedvén azokkal, mellyeket most első látogatásával tapasztalt, ugyan azokon segíteni azonnal igyekezzék; mert, a' mint fellebb érintettem, a' Cholera olly gonosz nyavalya, hogy közönségessen igen rövid idő alatt kivégzi a' beteget. — Lásson azért hozzá addig is, még az Orvos megérkezik, a' segíteni jött Lelki Atya.

Ugyan azért, ha halla, hogy az alatt a' fenn ajánlott javaslások: a' dörgölések, a' gyakor meleg herbathé ivások megtörténtenek, kezdje ő a' betegnek dunyhákkal, pakrótzokkal vagy bundákkal jól befödött testét, kivált fejét, gyomra' körét, hasát, kezeit, és lábait az alább leirt gyöngén megmelegített keverékkel *) mind addig szünet nélkül

*) Végy egy meszszyel erős égett hort, fél meszszyel jó bor

dörgöltetni, 's közbe közbe székfű virágból (chamomilla) és fodormenthából (mentha crispa) vagy Méhfüből (melissa) leforrázva készült herbathét melegen vele itatni meg ne szünnyék, míglen a' beteg egész testében erősen ki nem izzad, közben a' gyomrát zatskóba töltött meleg homokkal, vagy zabbal, vagy forró borral leforrázott széna polyvával burogattassa, a' szív' körére pedig mustár mag lisztből, és reszelt, tormából készített tésztát tetessen, melly mind addig rajt hagyatik, méglen fájdalmat okoz, és a' bőrt megvörösítette.

Minden fél, vagy egy órában fél evő kanálra való kámforos pálinkát, négy evő kanálra való méhfű, fodorméntha, vagy székfű virág herbathével a' betegnek adni is igen jó. — Kik a' pálinkát nem ihattyák, azoknak adjon jól megfőlt rizs, vagy árpa kása levet, az úgy nevezett Haller savanyáival (Elixirium acidum Halleri *). Ez az ital a' nagy szomjúságot is mérsékli.

Néha megesik, hogy mind ezekre egyébaránt hathatós szerekre a' beteget izzadásba hozni majd

etzetet, egy lat kámfort, egy lat mustár mag lisztet, fél lat porrá tört borsot, (Piper nigrum) egy eregetett kávé kanállal öszve vagdalt fokhagymát, és fél lat porrá tört körös bogarat (Pulvis cantharidum). Ezek egy üveg palatzkba jól öszve keverve hadd állyanak mintegy tizenkét óráig a' napon, vagy a' meleg tűzhelyen, rázd fel az alatt többször, 's viseld gondját.

Juttasd eszedbe, hogy már előbb készítettem veled e'féle etzetet; az is jó, de ez a' keverék erősebb, ugyan azért hathatósbb.

*) Másfél itze rizs, vagy árpa lébe fél lat Haller'savanyia elég, azomban, ha nagyon savanyolná a' beteg, tölts több e'féle levet hozzá.

lehetetlen, pedig a' tapasztalás' tanúja, hogy csak az egész testen kiütött közönséges meleg izzadásra könnyebbül a' beteg; azért ha lehetséges ezt se mulasztja el a' Lelki Atya; ültesse a' beteget egy szapulóba, vagy kádba, tetessen lábai közé egy tályba, vagy bögrébe töltött jó erős égett bort, gyújtsa meg 's takartassa be nyakig dunyhákkal, köpönyegekkel, vagy bundákkal a' beteget *). Erre a' párolásra egyhamar ki fog izzadni a' beteg, azomban csak maradgyon, még kiálhattya, benne, utóbb kiszálván belőlle, kimelegített ágyba fekügyék, 's jól betakartassa magát.

Ez meglévén, meleg etzelbe, vagy mi kevés égett borral vegyített meleg borba mártott gyapjas ruhákkal **) (ha más nints szür darabokkal) takartassa bé a' betegnek kezeit. — A' lábok' melegítése legkönnyebben esik meg zatskóba töltött, 's a' lábokra rakott meleg hamúval, vagy homokkal, minthogy ezeket több ideig kell folytatni, mint egyik mint másik szorgalmat, és békességes türést kíván.

Tehát a' most ajánlott szereknek szorgalmatos folytatása azt az örömet, és vígasztalást fogja hozni, hogy a' beteg egy közönséges, egész testét elburító meleg izzadásba jön, mellyre két három óra mulván vigyázva, hogy meg ne hüljön, feltserélvén izzadt fehérnémüet, és kámforral jó kifüstelt tisztát reá adván, elnyugszik, feléb-

*) Két három jól megmelegített téglákat, vagy köveket a' kádba tenni, és azokra egyenlő mértékkel vegyített etzetet, és pálinkát önteni, szinte jó. Fűszerszámos fördőben Sámolyokra ültetni a' beteget veszedelmes, tsuszszék le a' lába, vagy ájullyon el, öszve égeti magát.

**) A' fejr flonel legalkalmatosabb.

redvén álmából a' szédelygés, a' fő' nehézsége, és fájdalma, a' gyomor, és szíj körül való nyomás, a' türhetetlen égetés, és öszvetekerés, a' rettenetes okádás, és hasmenés, amaz olthatatlan szomjúság, a' tagok' felette nagy lankadtsága, és remegése, szóval minden bajjai, ha egészen meg nem szűnnek is, de felette engednek, és a' betegnek meggyógyulása majd mintegy bizonyos, tsak más hiba az evésben, ivásban, kivált a' meghűtésben, vagy egyéb rendetlenség ötet ne érje.

De fájdalom! e' gonosz nyavalyának dühösége sokszor a' legszorosabb vigyázással, 's szorgalommal nyújtott segedelmeket is kigúnyolla: a' beteg a' helyett, hogy egy közönséges, meleg izzadásba jönné, az élet erőktől egy pertzentbe úgy szólván megfosztatik, a' melye hörög, szemei bécsnek, eljegesülnek, kezei, lábai elhültek, és ím!! — —

Jegyzésbe vegye a' Lelki Atya, hogy az eddig nevezett, 's ajánlott szereken kívül semmi gyógy szereket az Orvos' tudta, 's rendelése nélkül ne adjon, mert számtalanszor megtörtént, hogy a' mivel az értetlen segíteni kívánt, ugyan azzal ártott, — olyan most az hathatóságáról felette megditsért fojtó savas Bátrag (Magisterium Bismuthi), melly Orvos kézben hathatós orvosság, ellenben az értetlen vele élés halált okozhat. — Olyan az Opium, olyan ama' híres Hahnemann Orvos Ürtül említett Cicuta virosa, Aconitum, Belladonna 's a' t.

Úgy szinte az érvágásba, piótza rakásba bele ne avatkozzék a' Lelki Atya. — Ezeket megrendelai bizza az Orvosra.

Nagyobb kötelesség várja még a' Lelki Atyát, tudniillik: hogy a' beteg körül lévőkről, és magáról gondoskodják, hogy sem amazok, sem ő, mikor felebaráttján könyörül, életét kotzkára ne tegye.

Mit tselekedgyen tehát a' Lelki Atya amazokra nézve, kik a' beteggel laknak, kik vele bajlódnak?

Fel. Amazokra nézve, különböztesse meg azokat, kiknek a' beteggel semmi dolgok, azoktól, kik a' beteggel bajlódnak, kik a' beteget ápolgattyák.

Kiknek a' beteggel semmi dolgok, azok azonnal takarodgyanak ki a' beteg' szobájából, bé se mennyenek többé hozzá, hanem, ha eddig megtartották a' fenn adott oktatásokat, annyival inkább sörénykedgyenek most, hogy tiszta levegőben lehessenek, hogy magokat meg ne hűtsék, hogy a' rendes, és mértékletes életmód mellett a' tisztaságot szeressék; — Ruháikat, kivált fehérnéműeket szellőztessék, 's többször változtassák. — Ments Isten! hogy az egésségesek ruháikat a' betegével öszve szórják, öszve keverjék, — más emberekkel ne társalkodgyanak.

Könnyű mondani: kiknek a' beteggel semmi dolgok, hogy azok azonnal takarodgyanak ki a' beteg' szobájából. De ha nints, hová?

Fel. Van konyha, van kamara, istáló, padlás, — Ha számosabban vannak, oszszak fel magokat, 's tartsanak meg minden eddig adott oktatásokat. — Értem itt a' tisztaságot, és a' meg nem hütést. — Mennyire lehet, szabad ég alatt ne hállyanak, kivált a' mikor a' föld nedves, és az éjtszakák, a' mi nálunk nem ujság, hívesek. — Elkerülhetetlen szükségben ruhával gyözzék.

Már mitévők legyenek, mit tselekedgyenek, 's mitől ójják magokat azok, kik a' beteg körül forgolódnak, a' beteggel bánnak, azt gyámolítják?

Fel. Kik a' beteggel bánnak, azt gyámolítják; azoknál legelső, és legfőbb, a' mi tőlek megkívántatik, hogy bátor szívűek legyenek, 's tsak annyiba féljenek, hogy az örizedésről meg ne felejtkezzenek. — Tartsák törvényül, hogy éhgyomorral a' beteg körül soha semmit ne tegyenek; azért regvel, ha lehet, bor levest, vagy etzetes levet fokhagymával, és arra egy pohár bort igyanak; Herbathét kevés pálinkával többször igyanak *), ok nélkül a' beteghez ne közelítsenek.

Ha szükséges, előre kezeiket a' fenn ajánlott fűszerszámos etzettel mossák meg; ugyan ezen etzettel vízzel vegyítve szájokat öblögessék, orrokat, fülök' tövét megmosogassák, 's úgy a' beteghez közelítvén vigyázzanak, hogy a' betegnek leheletét, vagy gőzölését magokba ne szívják, nyálokat le ne nyeljük, ok nélkül nem sokat motozván a' beteg körül, végzett dolgok után tüstént kezeiket, orrok' lyukjait, halántékjaikat, 's fülök' tövét megmosogassák, szájokat kiöblögessék, testeken lévő ruhákat, valamikor tsak lehet, szellőztessék, 's váltóztassák. —

A' beteg' szobáját kámforos gőzzel győzzék **), a' vizelletét, 's valami tőle elmegy, a' motskos

*) Herbathét készítsék kámomillából, méhfűből, ménthából, és zsállyából, leforázva hadd állyan befödve egy erős fertály óráig.

***) Ez könnyű, tsak töltsenek egy bögrébe erőssen megmelegített homokot, állítsanak bele egy üveg poharat, és vessenek kánfort bele.

ruhákkal tüstént a' szobából kitakarítsák. — Már a' tisztaság maga fele egészség.

Hát szabad e a' beteg gyámolónak, vagy is szolgának a' beteggel egy szobában alunni?

Fel. Ments Isten! nints ennél mint a' betegre, mint a' szolgára nézve majd veszedelmesebb.

Hát a' beteg' szolgálja ne alugyék?

Fel. A' természet megkívánja a' nyugodalmat, azért az illetén beteg szolgák váltsák fel magokat, megtartván szentől mind két részről az adott oktatásokat: Az, hogy' tartsa, 's viselje magát a' beteg körül? Ez pedig elmenvén a' betegtől, hogy ruháját megváltóztassa, 's kiszellőztesse, 's ha lehetséges, kámforral, és fenyő maggal kifüstöllye, — száját, orrát, kezét, sött egész testét etzetes vízzel megmosogassa, kerülvén mindennemű társaságokat, lenyugodgyék.

Hiszem, hogy mindezek az oktatások felette foganatosok, de tsak megeshetik, hogy a' beteggel bánó mind ezek mellett megbetegedhetik, 's ezt a' gonosz nyavalyát elkaphattya; — mitévő legyen ő akkor?

Fel. Mihent rosszszúl érzi magát a' beteggel bánó, azonnal szolgálattyaról lemondgyon, 's addig is, még a' Lelki Atya gondgya alá veszi, kövesse, 's tellyesítse ama' tanátsomat, mellyet az ilyeneknek adtam; hogy miképp' viselje, 's mit tselekedgyen a' beteg addig is, még a' Lelki Atya további gondgyát magára válollya.

Tudniillik: fekügyék le tiszta levegőben, tiszta kimelegített ágyba, takartassa bé magát jó melegen, igyék gyakrabban herbathét, és gyomrát burogattassa, 's a' t. Az alatt megérkezvén a' Lelki Atya, a' többit mind tudománnya engedi,

's felebaráti szeretete parantsollya, el fogja rendelni.

Valóban, amint értem, nagy a' Lelki Atyának kötelessége! Annak tsak helyt kelletik állani?

Fel. Úgy vagyon, mert ha mindnyájoktól elhagyattatnék is a' beteg, a' Lelki Atyának helyt kelletik állani. — E' szoros kötelessége teszi törvényül, hogy Őtet is megintsem; mire vigyázzon, mit tselekedgyék, mitől ójja magát, hogy életét, egészségét megtartsa.

Szerentsés a' Lelki Atya, ha alkalmas, friss levegőben épített lakhelyéhez tartozandó szükséges alkalmatosságai vannak, ha azokat tisztán tartya, napjában, ha az idő kedvez, többször szellőzteti, gyalog fenyő fából faragott, 's meggyújtott szijátsnak lángjával azokat megjárja, azokat napjában kétszer háromszor is etzettel meghinti, meglotsollya, kámfort, vagy chlor meszet gőzöltet, és az eddig közölt oktatásokat pontig megtartya.

Úgy ám: Ez tsak otthon lételét tárgyazza, — hát ha beteghez mégyen?

Fel. Ha a' Lelki Atya beteghez mégyen, éhen házából ki ne mennyen. Ha a' szükség parantsol, tzitrom, vagy narrants héjat, fenyőmagot, vagy kálmus, vagy angelica gyökeret rágitskállyon *). Közben ábrázattyát, 's kezeit fűszerszámos etzettel mosogassa; keszkenyeit etzetbe mártván, füle tövét, halántékjait vele megkenyeges-

*) Forestus magáról bizonyította: Én a' Pestiskor, ugymond, leginkább a' tzitromalmával védelmeztem magamat, melyet még az utzákon is rágitskáltam.

se, 's gyakrabban szagollya. Kinek tetszik etzet helyett mosogathatta magát Chlórral *).

Mikor a' beteghez érkezett, ha izzad, méglen magát jól le nem törülte, bé ne mennyen. Itt szájába vévén egy darab angelika gyökeret, vagy Czitrom héját, azt rágitskállya, ábrázattyát orrát, füleit, és kezeit az etzetes keszkenyővel több izben megtörüllye; az alatt tsináltasson a' beteg' szobájában etzetes gözt, 's ha szép az idő, ugyan azt szellőztesse ki előbb.

Igy bémenvén, őrizkedgyék a' betegnek lehetétől, nyálát le ne nyelje, vigyázzon, 's őrizkedgyék, hogy sem a' beteghez, sem annak ágynéműéhez, sem egyéb ruhájához, még a' körülötte lévő emberekhez se érjen.

Elvégezvén a' Lelki Atya a' beteggel a' szükségeseket, meg tanítván, 's elrendelvén a' gyógy-módgyát, továbbá ott ne mulatozzon; elválván pedig a' betegtől, valamint oda mentében tselekedett, 's megtartott, ugyan azt vissza mentében is tselekedgye, 's megtartsa.

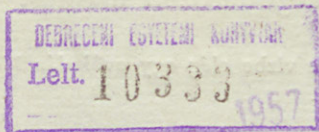
Haza érkezésével első, és legfőbb gondgya legyen ábrázattyát, kezeit etzetes vízzel megmosni, ruháját levetvén a' fris levegőre kiaggatni, a' mit, ha az idő' komorsága meg nem enged, melegétett (nem tüzesétett) köre, vagy téglára etzetet töltsön, 's ruháját reá tartsa, sőt magát is ezzel a' gözzel egészen megjárassa.

Következnék végre a' Seborvosok eránt teendő oktatásom; de ők személlyekre nézve jelenvalókat pontig megtartván az gyógyszerék' kiszolgáltatása eránt orvosi tanátskozásból végzett, 's meghatározott utasítást várjanak.

*) Egy itze vízbe elég egy evőkalán Mészchlor.

Befejezem már rövid oktatásomat azzal az intéssel, hogy a' Lelki Atyák minden időben bátor, 's jó kedvűek legyenek, a' népet biztassák, mellette különös ájzatosságra bűzdítsák, mert, ha csak az Ur nem őrzi a' Várost, heába vigyáz, a' ki azt őrzi Ps. 126. v. 1.

Ugy szinte a' Lelki Atyáknak is, ha mind ezek mellett kifogna rajtok ez a' veszedelmes gonosz nyavalya, legyenek vigasztalásúl amaz Evangéliomi szavak: a' jó Pásztor életét adgya a' juhaiért. Joann. X v. 11.

758860

758860

